

IA - Boer, bodem en economie

Thema: Agro-ecologie
Moderator: Socrates Schouten (De Grote Transitie)
Sprekers: Sjef Staps, (Louis Bolk Instituut), Frans van der Steen (Platform Duurzame en Solidaire Economie)

Verslag

Sjef Staps sprak over het rapport 'Van bodemdilemma's naar integrale verduurzaming'. Het Louis Bolk Instituut (LBI) stelde dit rapport op in opdracht van de provincie Flevoland, het waterschap Zuiderzeeland en de Wetenschappelijke Raad voor Integrale Duurzame Landbouw en Voeding. Bij deze verkennende studie waren twaalf akkerbouwers betrokken die in Flevoland hebben gediëpplougd. Er is informatie ingewonnen met een enquête onder deze akkerbouwers (acht gangbaar, vier biologisch). Ze zijn geïnterviewd en er is een bodembeoordeling uitgevoerd op hun gediëpplougd perceel.

In Flevoland wordt nu circa één generatie lang geboerd. De provincie heeft wellicht de beste bodem van Nederland, en toch is er nu al noodzaak tot diepplougen (d.w.z. de bodem omploegen tot wel 1,5 meter diep). Dat heeft de bodemstructuur sterk verslechterd, en daarmee ook de waterhuishouding. De hoge grondprijzen zijn een belangrijke reden dat de bodem zo wordt behandeld. De grondprijzen zijn wel met een factor 10 gestegen, terwijl de opbrengst en de omzet nauwelijks toenemen. Toch wordt geprobeerd om het maximale uit de bodem te halen, door intensievere bouwplannen en latere oogsten.

Staps is ook auteur van 'Over de crisis niets dan goeds' (2013). Staps constateert een opvallend aantal parallellen tussen de LBI-studie en 'Over de crisis'. Er lijkt sprake van een diepliggende onwil om structurele problemen te zien, of het nu om klimaat gaat of om bodemgebruik. Bodems zijn dus geen uitzondering: de borging van de kwaliteit van de leefomgeving ontbreekt in het algemeen. Er is geen centraal geregelde borging. Er wordt wel gesproken over PPP in balans, maar in de praktijk wordt dit meestal ingevuld door prioriteit te geven aan *Profit* en daarna aan *People*. Als er dan nog een beetje ruimte is, doen we nog wat aan duurzaamheid. De prioritering zou juist andersom moeten: eerst *Planet*, dit geeft immers de fysieke begrenzing van ons systeem aan. Daarbinnen *People* en plek geven en in balans daarmee *Profit* neerzetten.

In de huidige situatie is de boer de enige die beslist over bodemmaatregelen. De boer zit echter klem door factoren van buitenaf. Oplossingen voor duurzaam bodembeheer kunnen daarom niet alleen bij de boer liggen. Staps brengt het in schema in vier niveaus waarop aanpassingen noodzakelijk zijn: het landbouwbedrijf, de voedselketen, de maatschappij en het individu.

Frans van der Steen verdiept de analyse van deze vicieuze cirkel aan de hand van 'De Grote Transitie'. De Grote Transitie is een campagne die de samenhang tussen sociale, ecologische en economische onduurzaamheid laat zien, en duidelijk maakt dat ook de oplossingen alleen in onderling verband haalbaar zijn. 10 punten worden gepresenteerd, met betrekking tot ongelijkheid, herverdeling van werk, economisch onderwijs, geldschepping tot aan de circulaire economie.

Frans legt uit dat de kern van het probleem misschien wel zit in het fenomeen "arbeid is duur". Dat is nu de facto de situatie, wegens de hoge inkomstenbelastingen terwijl milieubederf nauwelijks wordt belast. Maar ook ongeacht de fiscus heerst het beeld dat arbeid duur en onwenselijk is. De economie zet dus maximaal in op arbeidsintensiviteit (veel output bij weinig arbeid). Maar de beroepsbevolking wordt daar niet kleiner door. Dus arbeid wordt precair maar om de werkloosheid niet uit te hand te laten lopen, ontstaat een grote impuls tot (over)productie.

Op basis van de 4 categorieën (landbouwbedrijf, voedselketens, maatschappij en individu) werden groepsdiscussies gehouden. Uitkomsten/constateringen:

Landbouwbedrijf: boeren zouden zich in coöperaties moeten verenigen waardoor ze zich niet langer inlaten met vreemd vermogen (leningen e.d.), en juist opereren vanuit gemeenschappelijke waarden. Jonge boeren zouden op agro-ecologische teeltwijzen moeten worden gewezen. Landbouwbedrijf en grondbeheer van elkaar scheiden? (Bodemtrusts beheren grond, boeren moeten contract aangaan.)

Voedselketens: Boeren moeten recht krijgen op prijsafspraken. Boer moet echt eigenaar worden van de bodem, voor waardevolle landbouw (N.B. dit spreekt idee bodemtrusts tegen). Ketenpartijen moeten boer belonen voor goede omgang met bodem.

Maatschappij: De grondprijs moet omlaag met regie door overheid. Speculatie tegengaan! Bodemkwaliteit moet topprioriteit worden.

Individu: Meer onafhankelijke kennis en wetenschap nodig enerzijds, anderzijds moet het meer gaan leven. Wat is nodig, een nog grotere crisis? Nieuwe leiders en voorbeeldfiguren? Of radicaal beleid: gezond basisvoedsel gratis verstrekken, andere voedsel in Euro-economie?

Meer informatie

- Publicatie 'Bodemvruchtbaarheid behouden: bijdragen van boer tot burger', <http://www.louisbolk.org/nl/publicaties/publicatie/?publID=3092>.
- Publicatie 'Van bodemdilemma's naar integrale verduurzaming: Casus: Vruchtbaar Flevoland, van bodemdegradatie en diepploegen naar integrale duurzame productie in Flevoland', <http://www.louisbolk.org/nl/publicaties/publicatie/?publID=2994>.
- Website 'Over de crisis niets dan goeds', <http://www.overdecrisisnietsdangoeds.nl>
- Website 'De grote transitie', <http://www.degrotetransitie.nl>